

El futur de la UE. El Consell Europeu de desembre de 2011 i la lluita contra la crisi

-Els actuals dirigents de la dreta europea estan pervertint el somni federalista de la construcció europea, cada cop més allunyada del ciutadans i dissenyada al servei dels mercats. L'esquerra verda segueix apostant per la UE com a espai imprescindible de lluita contra la crisi. La sortida de la crisi passa per enfortir les capacitats de la UE per a fer-hi front.

-L'acord al que es va arribar en el darrer Consell Europeu s'inscriu en una llarga llista de decisions de la UE, suposadament adoptades per a lluitar contra la crisi i reforçar la governança econòmica, però que no fan ni una cosa ni l'altra, sinó més aviat tot el contrari. Aquesta vegada es vol convertir l'error en un tractat que modificarà la forma en que els estats es relacionen entre sí, amb la UE i amb els mercats.

-La UE ha adoptat el diagnòstic (defensat aferrissadament per Alemanya) segons el qual la crisi econòmica i de l'euro està provocada pel deute i el dèficit públics. És un diagnòstic equivocat que està portant a polítiques equivocades. De fet, la veritat és l'inversa: és la crisi econòmica, la que ha fet créixer els desequilibris pressupostaris. I si això ha portat a una crisi de l'euro és a causa de greus dèficits en l'arquitectura institucional de la Unió Econòmica i Monetària. En particular, a causa de la combinació d'una zona monetària (subòptima) d'escala regional i una multitud de polítiques fiscals i econòmiques d'escala estatal.

-Un govern econòmic de la UE hauria de tenir capacitat per a endeutar-se (eurobons), fer polítiques de despesa (pressupost comú, de com a mínim un 5% del pnb dels 27) i imposar impostos i recaptar-los (en aquest sentit, ICV proposa un impost sobre el CO2 i un altre sobre les transaccions financeres especulatives). Sense aquests instruments, no hi ha polítiques anti-cícliques possibles. I cap de les decisions adoptades per la UE des de l'inici de la crisi han estat capaces d'avançar de manera significativa en cap d'aquestes direccions. El ventall d'opcions per a abordar l'increment del deute públic es redueix a retallar i, amb sort, permetre un paper actiu del BCE. Ens trobem, doncs, en la següent situació: en el sí de la unió monetària s'ha limitat la capacitat dels estats per a endeutar-se i prendre decisions en matèria fiscal, però aquestes menors capacitats estatals no han estat compensades amb un augment de les capacitats de la UE. Les decisions preses per la UE respecte de l'anomenada governança econòmica, doncs, estan reduint la capacitat dels estats de governar la seva economia sense augmentar la capacitat de la UE de fer-ho. Estem transferint sobirania no dels estats a la UE, sinó del públic al privat.

-En aquests moments, l'arquitectura institucional de la UE és un dels principals enemics de l'anomenat model social europeu. Està dissenyada per a impedir finançar l'estat del benestar. Els estats de la UEM no tenen política monetària. Després de la darrera reunió del Consell Europeu, no tenen tampoc política fiscal, en la mesura que els pressupostos nacionals queden intervinguts. Els estats tindran també dificultats per a apujar impostos, per la dinàmica del dumping fiscal. I tot això no es compensa amb una hisenda comuna que assumeixi part de la despesa social. De fet, les úniques transferències automàtiques aprovades pel darrer Consell Europeu són de caràcter negatiu: afectaran als estats que hagin entrat en recessió i el dèficit dels

quals creixi. El resultat de tot això és que els estats europeus tindran serioses dificultats per tenir un pressupost públic prou robust com per finançar l'actual estat del benestar.

-S'ha optat, doncs, per una aproximació a la crisi del deute que consisteix bàsicament en pagar-la per la via de les retallades i per la via de monetaritzar-ne una part. Aquest és el nucli del pacte germano-francès, la primera part del qual es convertirà en tractat (i en mandat constitucional), mentre la segona quedarà com a promesa tàcita i vacil·lant d'un major activisme del BCE en els mercats del deute. S'ha descartat del tot abordar el problema mitjançant l'estímul al creixement i la creació d'ocupació, que se suposa que arribaran quan la devaluació interna faci augmentar la competitivitat i permeti que el conjunt de la zona euro tingui una balança comercial positiva. Respecte de qui? No se sap; en tot cas, res d'incentivar la demanda interna.

-El Consell Europeu només ha decidit no donar les competències suficients a la UE per a fer front a la crisi, sinó també imposar l'austeritat als estats. La UE està adoptant polítiques procíclics que ens condueixen a més crisi. L'austeritat com a política econòmica per a sortir de la crisi ha fracassat. Portem dos anys d'austeritat que ens han portat a una segona recessió, que Espanya comença amb índexs d'atur superiors al 20%. Només els dogmàtics neoliberals instal·lats a Brussel·les i a les principals capitals europees neguen aquesta evidència. Fins i tot les agències de qualificació, argumenten que, al marge dels moviments especulatius (molt rellevants), el principal risc percebut avui pels inversors en relació a l'eurozona són les magres perspectives de creixement, no el nivell de deute. Fins i tot si la monetarització de part del deute per part del BCE permet calmar les turbulències del mercat a curt termini, l'única sortida possible a la crisi és el creixement, l'ocupació i la redistribució, que és exactament el camí oposat al que el Consell està seguint.

-Cal fer notar que la situació actual no respon a un gir neoliberal sobtat i inesperat. Els efectes de l'arquitectura institucional de la unió econòmica i monetària fa temps que es fan sentir. Han esbiaixat les decisions de la UE i dels seus estats membres des de molt abans de l'esclat de la crisi. El 1980 la remuneració del treball representava el 73% del PIB de la UEM (excepte Grècia, Xipre, Malta i Eslovènia) més Dinamarca, Suècia i Noruega, mentre que als Estats Units presentava el 64% i a Austràlia, Canadà i el Regne Unit prop del 67%. L'any 2005 la mateixa mesura havia baixat fins al 60% als EEUU i al 63% en els països anglo-saxons citats anteriorment, mentre que a Europa havia patit una contracció de deu punts, fins al 63%. La velocitat del desmantellament del contracte social de post-guerra ha estat superior a la UEM que als països que van patir de primera mà la revolució conservadora reaganiana i thatcheriana (si bé partien d'un nivell superior de conquestes socials).

-S'està construint la UE més antidemocràtica de la història. La preponderància del Consell sobre la resta d'institucions, la pràctica desaparició del Parlament Europeu dels circuits decisionals sobre els grans debats d'aquestes mesos i el pes d'Alemanya i França estan incrementant el dèficit democràtic en el sí de la UE. I a la vegada, estan reduint la qualitat democràtica en el sí de les democràcies estatals: forçant els governs a adoptar polítiques no contemplades en els compromisos electorals (o permetent fer-ho a forces polítiques que d'altra manera no s'haguessin atrevit), reduint la capacitat dels parlaments per a legislar i controlar el poder executiu i laminant la capacitat de la ciutadania per a pressionar als poders polítics i fer-los abandonar el camí de la carnisseria social. Naturalment, qualsevol augment del poder de l'executiu de la UE (ja sigui en el marc del Consell o de la Comissió), ha d'anar acompanyat d'un augment equiparable del poder del Parlament Europeu.

-Tanmateix, el problema de la reducció de la qualitat democràtica de les nostres societats no es pot presentar com una (altra) disputa inter-institucional sobre quina institució de la UE hauria de jugar quin paper. En primer lloc, perquè el que hi ha en joc és molt més que el paper de tal o qual òrgan. En segon lloc, perquè no es pot pretendre fer veure que l'oposició a un Consell de dretes són un Parlament o una Comissió igualment de dretes.

-Cal abordar sense complexes la politització de la política europea. A la UE s'hi prenen decisions polítiques i per tant cal abordar-les políticament. Cal desemmascarar el caràcter polític (conservador i neoliberal) del consens de Brussel·les. Cridem doncs a totes les famílies de l'esquerra europea a abandonar aquesta mena de gran coalició que, sota el control de la dreta, governa el Consell, la Comissió i el Parlament Europeu. La UE no pot ser l'únic espai democràtic del món en el que hi ha govern però pràcticament no hi ha oposició. Cridem així mateix a sindicats, associacions, ciutadans i partits a la construcció d'un bloc social i polític progressista que defensi que necessitem limitar el poder dels mercats, no dels estats, i que la millor manera de fer-ho és capgirant l'actual orientació de la construcció europea.